

“İlla ki Cemile Cevher Söylesin” Hakkında

Kitap tanıtımı

Barış DOĞAN*

Müzik Folkloru Araştırmacısı, müzikolog yazar ve İstanbul Türk Müsikîsi Devlet Konservatuarı Sanatçı Öğretim Görevlisi Süleyman ŞENEL'in 1 Mayıs 2011 yılında yayımlanan kitabı “İlla ki Cemile Cevher Söylesin” toplam 411 sayfadan oluşmaktadır. 21x15 cm boyutlarında hazırlanan kitabın kapağı siyah renkte olup, üzerinde Cemile Cevher'in siyah-beyaz bir fotoğrafı ve Karadeniz Kemençesi bulunmaktadır. Cemile Cevher isimli sanatçının hayat hikâyesini konu alan kitapta, okuyucuyu bağlayan, akıcı ve sade bir dil kullanılmıştır.

Yazar, Cemile Cevher hakkında bir kitap yazma fikrini Anadolu Sanat Yayınları kurucu sahibi İzzet Gündoğ Kayaoğlu'ndan aldığını, 1998 yılında hazırlıklara başladığını ve 2000 yılında kitabı hazırlandığını belirtmiştir. Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda düzenlenen “50. Sanat Yılında Cemile Cevher'e Saygı Gecesi”nden sonraki günlerde yayımlanması planlanan kitabın basım hazırlıkları, Kayaoğlu'nun vefatı sebebiyle ancak 26 Şubat 2010 yılında, Cemile Cevher'i 84 yaşında kaybettiğimiz günün ardından hızlanmıştır.

Toplam üç bölümden meydana gelen kitabın ilk bölümünde; Cemile Cevher'in aile hayatından, sanat hayatına başlangıcından ve TRT kurumundaki çalışmalarından bahsedilmektedir. İkinci bölümde, Cevher'in sanatçılığının yanı sıra TRT Türk Halk Müziği repertuarına katkıları üzerinde durulmuş, aynı zamanda doldurduğu kaset, bant ve plakların detaylarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise sanatçının kendi dilinden hatıraları, sanatçı dostlarının Cemile Cevher hakkındaki yorumları ve hayranları tarafından Cemile Cevher'e yazılan şiirler aktarılmış ve de kazandığı plaketter ile teşekkür belgeleri sıralanmıştır.

Şenel, birinci bölümü Cemile Cevherin hayatına ayırarak bir sanatçının yükselişini kronolojik bir sıra ile okuyucuya sunmaktadır. Şenel'in belirttiğine göre:

11 Ağustos 1926 yılında Trabzon'un Maçka kazasında doğan Cemile İnaner, ablası Makbule Hanım ve Mehmet Salih Bey'in ikiz çocuklarının eğitimlerine yardım amacıyla 1946 yılında İstanbul'a gelir. Ablası, eniştesi ve yeğenleri ile Cihangir'de bir apartmanda ikamet eden Cemile'nin hayatı, apartmanın kapıcısı Salim Efendinin Hafız Saadettin Kaynağ'ı tanınması ile birden değişir.

İnaner ailesi Cemile'nin musiki ile ilgilenmesini istememektedir. Buna karşılık evde, bahçede, sokakta ısrarla şarkı, türkü okuyan Cemile'ye mahalle sakinleri

* Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı Temel Bilimler Bölümü Öğretim Görevlisi

“Cihangirin Bülbülü” lakabını takmışlardır. Cihangir’in bülbülü sonunda eniştesi Salih Mehmet Ongan’ın “sahnelere çıkmaz sadece radyoda okursan sana izin veririm” demesinin ardından Saadettin Kaynak’ın görüşme çağrısına koşu koşu gider. Kaynak, kendisinden çekinmemesini ve birkaç eser okumasını ister; Cemile iki Türk sanat müziği eseri seslendirir. İkinci eser bitmeden Saadettin Kaynak sorar; “Peki! Sen memleketinin türkülerini bilmiyor musun? Türkü! Türkü!”

Bunun üzerine Cemile hemen, Trabzon türkülerinden birisini seslendirir.

Dirvana vurdım uşti

Tuyi tarlaya duşti

Ben ne ettum gaynana

Oğlun peşume duşti

Kaynak aradığı sesi bulduğundan emindir. Danışmanlığını yaptığı Columbia Plak Firması ses rejisörü Bay Jak ile Cemile’yi tanıştıırır ve plak anlaşması yaparlar. İnaner olan soyadı Saadettin Kaynak tarafından “Cevher” olarak değiştirilir. (Şenel, Süleyman: 2012 s.37-54)

Saadettin Kaynak ile tanışan Cemile Cevher’in sanat yaşantısı hızla ilerlemeye devam eder. Saadettin Bey’in eline verdiği bir mektup ile TRT İstanbul Radyosu Müzik Yayınları Müdürü bestekar Cevdet Çağla’nın yanına gider. Mektupta Cevher’in radyoya kabulü rica edilmektedir. Radyo hayatı bu şekilde başlayan Cevher, Rizeli Hasan Sözeri ve “Karadeniz’den Sesler” Topluluğu, Maçkalı Kemeçeci Hasan Tunç ile solo programları, Necati Başaran ve “Şen Türküler Kümesi”, Sadi Yaver Ataman ve “Memleket Havaları Ses ve Tel (Saz) Birliği”, Nedim V(asıf) Otyam ve “Yurdun Her Köşesinden Deyişler ve Söyleyişler Topluluğu ve tabi ki Muzaffer Sarısözen “Yurttan SeslerTopluluğu” gibi birçok topluluğa kabul edilerek Karadeniz türkülerini icra eder.

1950 yılında Türkiye Radyo Kurumunda başlayan sanat hayatında, yıllarca halkın beğenisini kazanan Cevher, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) olarak 1 Mayıs 1964 yılında başlayan yeni yayıncılık döneminde, ekranlara en sık çıkan sanatçılardan biri olur. Beş yıl akitli, yirmi beş yıl kadrolu çalıştığı TRT mikrofonlarından kendi isteği ile emekli olur. Cevher, 20 Mart 2000 yılında “50. Sanat Yılında Cemile Cevher’e Saygı Gecesi” ile çeşitli televizyon programlarına tekrar katılan Cevher, 1961 yılında sanatçı Ali Ekber Çiçek ile yaşamlarını birleştiren ve 8 yıllık evliliği boyunca çocuk sahibi olamayan Cevher, 2010 yılında aramızdan ayrılır.

İkinci bölümde yazar, Cevher’in, kendi yetiştiği yörede öğrenerek belleğinde sakladığı ve artık halka sesini duyurabilme şansını kazandığı TRT mikrofonlarından seslendirdiği beş Karadeniz türküsünü “Kaynak Kişi” sıfatıyla TRT repertuarına eklenmesi anlatılmıştır. Aktarıklık sıfatıyla Hasan Sözeri ve Hasan Tunç’tan öğrenerek mikrofonlarda seslendirdiği 15 türkü de kayıtlara geçmiştir. Cevher’in çeşitli halk sanatçılarından derlediği türkülerin sayısı ise; 26’dır. Cemile Hanım’ın çocukluğundan bu yana hafızasında tuttuğu türkülerin yanı sıra, radyo çalışmaları sırasında öğrendiği/derlediği türkülerin notalarını yazdığı dört adet türkü defterinde toplam 49 adet türküyü zamanımıza ulaştırmasıyla, halk müziğimize bu yönde de hizmette bulunmuş değerli sanatçılarımızdan olduğunu belirtmiştir. Türkü defterinin

müzikolojik yönden taşıdığı değer ve notaların genel görünümü hakkındaki düşüncelerini yazar yine bu bölümde okuyucuya sunmuştur. İkinci bölümde; Cemile Cevher’in otuz yılı aşkın görev yaptığı TRT İstanbul Radyosu diskoteğinde bulunan plak ve bantların detayları ile özel firmalar için doldurduğu plak ve kasetlerin detaylarına da yer verilmiştir. (Şenel, Süleyman: 2012 s.153-217)

Üçüncü bölümde; sanatçının kendi anlatım üslubunu okuyuculara aynen aktarmanın anlamlı olacağı düşüncesiyle düzenlenen “Cemile Cevher’in Dilinden Hatıralar”, Cevher’i yakından tanıyan ve aynı sanat ortamını paylaştıkları Adnan Ataman, Neriman Altındağ Tüfekçi, Ali Ekber Çiçek, Yücel Paşmakçı, Prof. Dr. Can Etili, ve Kamil Sönmez gibi sanatçıların Cemile Hanım ile ilgili hatıralarını anlattıkları “Sanatçı Dostları Cemile Cevher’i Anlatıyor” alt başlıkları bulunmaktadır. Halk tarafından kısa sürede sevilen ve beğenilen bir sanatçı olan Cemile Cevher’e dinleyicileri tarafından yazılan çeşitli şiirler, takdim edilen plaket, teşekkür belgesi ve beratlar üçüncü bölümün bir alt bölümünde okuyucuya sunulmuştur.

Süleyman Şenel; kitabının son bölümünde, Cemile Cevher’in türkü defterinden kopyaladığını ve çeşitli katkı ve onarımlarda bulunduğunu belirttiği notaları, ilk dizelerine göre alfabetik olarak sıralamıştır.

Bir dönemin ünlü sesi Cemile Cevher’in hayatını konu alan bu kitap, bir sanatçının yıllar içindeki ilerleyişini ve deneyimlerini okuyuculara aktararak gelecek kuşak sanatçılara bir model sunma konusunda büyük önem taşımaktadır. Eser, sadece bir biyografi çalışması olmasının ötesinde, içerdiği karşılaştırmalı incelemeler doğrultusunda müzikolojik açıdan da dikkat çekmektedir.

Kaynakça

İlla ki Cemile Cevher Söylesin, Süleyman Şenel, I. Baskı (2012), Kayhan Matbaacılık, İstanbul, 411 S.